

*Przedstawienia teatralne
skuteczną
formą resocjalizacji*

Elwira Skibińska

*„Współczesny teatr próbuje rozbić tradycyjne stereotypy myślenia o świecie i egzystencji człowieka. Jego twórcy starają się stwarzać okazje, aby człowiek przestał być sam. Tworzą sytuacje zmuszające nie widza, ale właśnie uczestnika spektaklu do osobistej refleksji: jak żyć? Aktorzy częściej zrywają maski niż je zakładają (...) W „teatralnym spotkaniu” - jak określił to Grotowski – człowiek nie odmawia siebie i nie narzuca siebie. Daje się dotknąć, ale nie pcha się ze swoją obecnością. To tak jakby się mówiło sobą: jesteś, więc jestem i także: Rodzę się, abys się urodził, abys się stał; i wreszcie: nie bój się, idę z tobą!” (Lucyna Maksymowicz, *Ku teatralizacji dramy*).*

Ludzkość ma styczność z teatrem od zarania dziejów. Odgrywa on w naszym życiu ogromną rolę. Przedstawienia są pewną rolą odpoczynku, oglądanie ich, jak również granie w nich. Są pewnego rodzaju „odskocznia” od rzeczywistości, jak również pewnego rodzaju zabawą. Teatr jest czymś magicznym, oczyszczającym, spełnia również funkcję terapeutyczną.

W wielu placówkach typu resocjalizacyjnego ta forma zajęć ma ogromne oddziaływanie terapeutyczne i wychowawcze, tworzone są amatorskie zespoły teatralne.

Twórcza resocjalizacja – wg. jednej z wielu definicji (za P. Boćko z Koszalińskiej Wyższej Szkoły Nauk Humanistycznych) to kreatywna działalność resocjalizacyjna prowadzona za pomocą opracowanych metod kulturo - technicznych i metod wspomagających. Głównym celem praktycznych zabiegów twórczej resocjalizacji jest przemiana tożsamości indywidualnej i społecznej nieprzystosowanej społecznie młodzieży przez wychowawcze stymulowanie rozwoju i struktur poznawczych i twórczych oraz wyposażenie jej w nowe indywidualne i społeczne kompetencje.¹

Resocjalizacja przede wszystkim ma na celu zmianę postawę człowieka niedostosowanego społecznie na osobę potrafiącą pozytywnie funkcjonować w społeczeństwie. Zadaniem tworzonych przedstawień teatralnych wśród

---

¹<https://www.fundacjaslawek.org/single-post/2016/09/23/Tw%C3%B3rcza-resocjalizacja-%E2%80%93-coznacza-w-praktyce>

młodzieży zdemoralizowanej jest rozwijanie i szukanie potencjału u pojedynczych osób, ale też kształtowanie w nich nowej tożsamości, uświadomienie, że potrafią zrobić i nauczyć się wielu nowych rzeczy i jest to doceniane przez społeczność na zewnątrz placówki.

Udział młodzieży w różnego rodzaju przedstawieniach teatralnych ma na celu przede wszystkim:

- aktywność,
- rozwijanie wyobraźni,
- współpracy grupy,
- odpowiedzialność,
- rozwijanie własnych możliwości,
- rozwijanie wrażliwości emocjonalnej,
- wzbogacanie wiedzy,
- rozwijanie własnej osobowości,
- poznawanie dzieł kultury,
- wzmacnianie pamięci,
- kształtowanie siły, modulacji głosu i poprawnej modulacji nim,
- radzenie sobie w sytuacjach stresowych (radzenie sobie z treścią).

Do metod twórczej resocjalizacji zaliczamy m.in.:

- Metoda Teatru Resocjalizacyjnego (MTR);
- Metoda Resocjalizacji przez sport;
- Metody wspomagające proces resocjalizacji o

Drama, psychodrama i socjodrama

Muzykoterapia

Plastyka²

- **Metoda Teatru Resocjalizacyjnego (MTR).** Tradycja wykorzystania teatru w celach terapeutycznych ma swój początek w metodzie zainicjowanej w

---

²Konopczyński M., Metody twórczej resocjalizacji, Pedagogium 2009, s. 201.

1913 roku przez Jacoba L. Morena. Metoda Morena polegała na rozwiązywaniu problemów za pośrednictwem przedstawień inscenizacyjnych (za: Sikorski, 2002 s. 45). Jego zdaniem, warunkiem zdrowia psychicznego, a zatem także prawidłowego funkcjonowania społecznego i prawidłowych zachowań, jest zdolność do spontanicznego reagowania (przyjmowania roli patologicznej). Mottem Morena (cyt. za: Konieczna, 2004, s. 74) było: [...] „Zagraj siebie samego takim, jakim nigdy nie byłeś, jakim mógłbyś być. Bądź swoją własną inspiracją, Swym własnym autorem, swym własnym terapeutą i wreszcie swym własnym stwórcą.” Metoda stworzona przez Morena opierała się zatem przede wszystkim na improwizowanym teatrze, uproszczonym do celów terapeutycznych. Ma ona na celu dotarcie do ukrytych motywów oraz ujawnienie pragnień i postaw przeżywanych w różnych sytuacjach interpersonalnych. Sama gra w kolejnych jej fazach oraz omówienie akcji i zachowań psychodramatycznych ułatwiają zarówno odreagowanie napięcia emocjonalnego, jak i wgląd w przyczyny trudności i zaburzeń. Jest to zatem spontaniczne przedstawienie teatralne, ukierunkowane na: psychologiczną i pedagogiczną pomoc w obszarze korygowania postaw społecznych, osiągnięcie społecznej i emocjonalnej dojrzałości, rozwój samoświadomości i polepszenie relacji interpersonalnych.³

- **Drama** (Machulska, 2001) – zmierza do kształcenia osobowości przez rozwój wyobraźni, wrażliwości i współpracy w grupie (metoda pomocnicza). Głównymi celami dramy są kształcenie wrażliwości oraz doskonałe nie wyrażania stanów emocjonalnych. Jak zauważa Marek Konopczyński (2009, s. 247), drama ma zdolność jednoczesnego angażowania procesów myślowych i emocjonalnych oraz pobudzania człowieka do działania. Czynnikiem terapeutycznym w dramie jest przede wszystkim katharsis (Jałoch, 1997, s. 7). Wśród najczęściej spotykanych technik dramy można wymienić m.in.: stop-klatkę (zatrzymanie akcji w znaczącej dla omawianego tematu sytuacji i przeanalizowanie jej z uczestnikami), rzeźbę (tworzenie kompozycji z osób

---

³Jaworska A., Leksykon resocjalizacji, Impuls 2012, s.407.

uczestniczących w zabawie), rolę-maskę (którą uczestnik przyjmuje podczas spotkania – uczestnik nie gra roli, tylko jest w roli), spowiedź (o działaniu oczyszczającym oraz zmniejszającym poczucie winy).⁴

- Psychodrama – pozwala na ujawnienie i ponowne przeżywanie w czasie gry scenicznej konfliktów intrapsychicznych i interpersonalnych. Można wyróżnić następujące rodzaje dramy:

a) psychodramę synergistyczną – polegającą na serii spotkań terapeutycznych zmierzających do rozwinięcia potencjałów tkwiących w jednostce;

b) monodramę – której zadaniem jest rozwiązanie problemów protagonisty (osoby odgrywającej rolę) występującego w pojedynkę i na ogół wypowiadającego głośno własne odczucia, problemy, emocje w obecności terapeuty,

c) socjodramę – zmierzającą do rozwiązania problemów całej grupy, w której ważny jest udział wielu osób i której celem jest poprawa funkcjonowania nie tylko jednostek, ale całego zespołu.⁵

Uczestnicy zajęć teatralnych mają przed sobą wiele do zrealizowania, muszą nauczyć się na pamięć, niejednokrotnie długich ról, co wychodzi im rewelacyjnie. A w warunkach „normalnych” młodzież niedostosowana społecznie, nie jest brana pod uwagę. W placówkach pokazują na ile ich stać, czasami sami nie wierzą w swoje możliwości, uważają, że jest czymś niemożliwym nauczenie się tak długiego tekstu. Jakież jest ich zaskoczenie i satysfakcja, jak tego dokonają, czują się tak samo ważni, jak inni. Widać w nich ogromną odpowiedzialność za to, jak wypadnie przedstawienie, pilnują siebie nawzajem i dążą do celu z wielką determinacją. Tworząc przedstawienia mają wiele własnych pomysłów, które wykorzystywane są w scenariuszu.

Podczas występu głównego, ich koncentracja jest na najwyższym poziomie, wyrażają emocje, uczucia gestem, mimiką i ruchem.

---

⁴Tamże, s.408.

⁵Pytko A.. Monodrama w psychoterapii indywidualnej. „Psychoterapia”. Nr 2. (2002) s.78.

Bibliografia:

1. Jaworska A., *Leksykon resocjalizacji*, Impuls 2012.
2. Konopczyński M., *Metody twórczej resocjalizacji*, Pedagogium 2009.
3. <https://www.fundacjaslawek.org/single-post/2016/09/23/Tw%C3%B3rcza-resocjalizacja-%E2%80%93-coznacza-w-praktyce>.
4. Maksymowicz L., *Ku teatralizacji dramy*, <http://www.teatrstop.pl/publikacje/pub01/lum/lum.html>
5. Pytko A., *Monodrama w psychoterapii indywidualnej*. „Psychoterapia”. Nr 2. (2002)